

Vážení čtenáři,

dostáváte do rukou první vydání e-Věstníku Správy CHKO Pálava v tomto roce. Tentokrát je celý informační materiál věnován výhradně nově vyhlášené přírodní památce Na cvičišti. Na následujících stránkách shrneme základní informace o tomto novém chráněném území v CHKO Pálava, vysvětlujeme důvody, které vedly k jeho vyhlášení a také chceme nastínit způsoby, jakými bude o území nadále pečováno.

Přírodní památka Na cvičišti

pavel.dedek@nature.cz | frantisek.foltyn@nature.cz

Dne 5. srpna 2016 nabylo účinnosti nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, kterým byla vyhlášena přírodní památka Na cvičišti a její ochranné pásmo. Byl tak dovršen několikaletý proces, při kterém bylo území důkladně prozkoumáno a byly zdokumentovány jeho přírodní hodnoty. Území bylo za chráněné vyhlášeno proto, že se zde vyskytuje řada vzácných druhů rostlin a živočichů, a má vysoký potenciál k dalšímu zvyšování druhové pestrosti. Vyhlášení přírodní památky umožní Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR lépe koordinovat péči o celé území.

Forma ochrany a ochranné podmínky

Zvláštní ochrana území v kategorii „přírodní památka“ je definována § 36 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a představuje méně striktní formu ochrany území. Tento statut nejlépe odpovídá stávajícímu stavu a historickému vývoji lokality. Část území byla v minulosti vojensky využívána, v současné době zde probíhá řízená péče s různou mírou intenzity. Lokalita představuje navzdory vysokému stupni antropického ovlivnění přírodovědecky a ochrannářsky hodnotné území. Vzhledem k těmto faktům byla jako odpovídající kategorie zvolena „přírodní památka“. Území bylo a zůstává nadále součástí Chráněné krajinné oblasti Pálava, Ptačí oblasti Pálava a Evropsky významné lokality Milovický les.

Nově vyhlášená PP Na cvičišti se od ostatních rezervací v CHKO Pálava liší jak svou historií tak i způsobem jak o ni bude v budoucnosti pečováno

Kategorie přírodní památka v české legislativě představuje jednu z forem územní ochrany menších, člověkem ovlivněných území. Přístup do této přírodní památky není ze zákona nijak omezen. Kromě základních ochranných podmínek, definovaných zákonem o ochraně přírody a krajiny, byly při vyhlášení

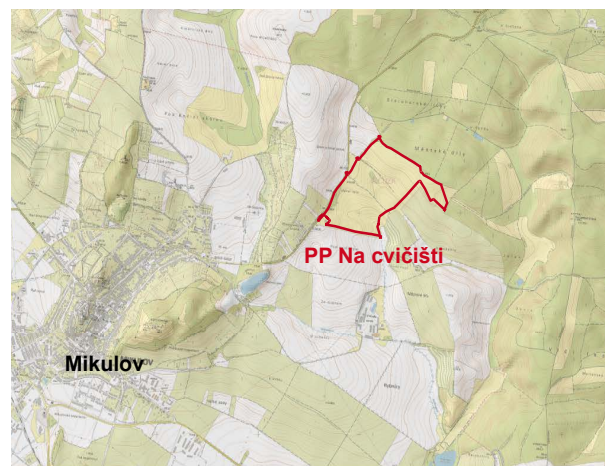
přírodní památky stanoveny také tzv. bližší ochranné podmínky. Dle těchto podmínek nelze v území bez předchozího souhlasu orgánu ochrany přírody: povolovat a provádět změny druhu pozemků, zřizovat skládky jakýchkoliv materiálů, provádět stavební činnost nebo terénní úpravy, pořádat hromadné akce, zřizovat myslivecká zařízení a vyznačovat cyklotrasy nebo turistické trasy. V praxi to tedy znamená, že žádná z těchto činností není v území zcela vyloučena, je však nutné k ní mít souhlas Správy CHKO Pálava.

Proč byl zvolen název Na cvičišti?

V okolí Mikulova byly dříve využívány 3 lokality jako prostory vojenských cvičišť. Řidičské cvičiště a operační středisko v severní části Mikulova bylo označeno jako „cvičiště A“, střelnice Mušlov jako „cvičiště C“ a stávající území přírodní památky neslo označení „cvičiště B“. V mapových podkladech Katastru nemovitostí ČR je území pojmenováno „Na cvičišti“, v mapách Základní báze geografických dat ČR je území označeno jako „Horní klín“. Na mapách III. vojenského mapování z let 1876-1878 je uveden název „Die Haid“, tedy „step“ nebo „pastvina“. Po širší diskuzi byl zvolen název „Na cvičišti“, neboť dostatečně vystihuje vazbu území na bývalý vojenský prostor a dává představu o stávajícím charakteru lokality.

Základní informace o území

rozloha přírodní památky:	54,4972 ha
rozloha ochranného pásma:	2,5601 ha
max. nadmořská výška:	300 m n. m.
min. nadmořská výška:	245 m n. m.

PP Na cvičišti se nachází asi 2 km severovýchodně od města Mikulov. Ze severozápadu je ohraničena silnicí II. třídy Mikulov-Milovice a ornou půdou, ze severovýchodu oborním plotem Obory Bulhary, z jihovýchodní strany vinicemi a z jižní strany ornou půdou.

*Vegetace přírodní památky je tvořena mozaikou širokolístých suchých trávníků svazu *Cirsio-Brachypodium pinnati*, vysokých mezofilních a xerofilních křovin a ruderalní bylinnou vegetací. Ve dvou terénních sníženinách se nachází porost dřevin, který má ve své zachovalejší části charakter údolního jasanovo-olšového luhu.*

Z divočiny do civilizace a zpět

V „dřevních“ romantických dobách ochrany přírody převažoval názor, že ochrany jsou hodna pouze ta území, která člověk neovlivnil vůbec, nebo jen minimálně. Tomu odpovídal i striktní bezzásahový režim mnoha vznikajících chráněných území (např. pralesů na Boubíně a Žofíně). Chránilo se především krásno - hluboké hvozdy, prudké strže a vůbec vše, co si člověk představoval pod pojmem „divočina“. Věda v tehdejší pocitové ochraně přírody neměla příliš prostoru.

Od romantického „krajinářského“ přístupu se sice pozornost ochranářů začala pozvolna přesouvat k významným druhům (především rostlin), ovšem vnímání člověka jako škůdce přírody přetrvávalo. Druhový přístup k ochraně přírody umožnil vyhlášovat i cenné stepní lokality, kterých by si první generace „konservátorů“ všimaly jen stěží. Avšak zde, stejně jako v hlubokých hvozdech, byla hlavním principem ochrany bezzásahovost. Zpočátku se zdálo, že je to přesně to, co příroda potřebuje - zotavit se z neustálého znásilňování člověkem, resp. kosami a pasoucími se zvířaty. Pozoruhodný nárůst počtu druhů po ukončení pravidelné péče utvrdil ochranáře, že se vydali správnou cestou. Příčinou prudkého zvýšení druhové početnosti byl fakt, že v prvních letech se na lokalitu vracely druhy, které pastvu/seč nesnášejí a naopak druhy na péči závislé ještě nestačily vymizet. Postupem času druhy vázané na pravidelně udržované plochy ustupovaly, až mnohdy zmizely docela a celkový počet druhů ubýval obvykle hluboko pod stav, kdy se na lokalitě páslo nebo kosilo. K tomu přispěla především přirozená sukcese (viz rámeček) - na místech bez péče přibývalo keřů a stromů, které se zvolna zapojovaly a původní druhově bohatá step se proměňovala v houstnoucí fádňí les.

Negativní vnímání jakékoliv lidské činnosti v chráněných územích přetrvávalo až do konce sedmdesátých let minulého století. Tehdy si odborníci, především z řad botaniků, uvědomili, že z bezzásahových chráněných území mizí druhy, kvůli kterým byla tato území vyhlášena. Nejednalo se o jednotlivé případy, úbytek biodiverzity v bezlesých chráněných územích byl znatelný všude.

Kosení a v menší míře i pastva se do stepních rezervací pozvolna vracely, ovšem mimo chráněná území se hluboce zakořeněný pohled na člověkem „zdevastovaná“ území příliš nezměnil u odborné ani laické veřejnosti. Lomy, pískovny, výsypky, dopadové plochy bývalých i aktivních vojenských prostorů byly nadále považovány za „jizvy“ v krajině, které se budou hojit pomalu a napomoci jim v tom mohou snad jen nákladné rekultivace, spočívající obvykle v zarovnání terénu a ozelenění povrchu. Seriózní vědec nebo ochranář se takovým místům zdálky vyhýbal, srdce přírodolmilných estétů při pohledu na ně krvácelo.

Ovšem i v tomto ohledu se názor odborníků postupně měnil. Ze zahraničí přicházely fantastické zprávy o druhovém bohatství takových území, byly zde nalézány druhy dávno považované za vyhynulé a útočiště tam nacházely početné populace druhů v okolní krajině výrazně ubývajících. Čeští biologové nezůstali pozadu a zvýšený zájem o taková „zničená“ území přinášel i v našich končinách překvapivé výsledky. Postupně se vyvíjel nový obor, ekologie postindustriálních stanovišť (nebo též ekologie obnovy), ve kterém si čeští biologové vydobyli výsadní postavení. Pro tato člověkem opuštěná území se vžil termín „nová divočina“.

Opuštěný okop se na první pohled může zdát jizvou na tváři přírody, v tomto případě je však jeho na jih orientovaná část domovem desítek druhů hmyzu a zahnízdila zde i vilha pestrá.

Sukcese = vývoj a změny ve složení společenstev organismů na konkrétním místě

Začněme například plochou, na které bagry strhly ornici - holou plochu postupně osidlují první rostliny z řad dobrých kolonizátorů (typické je pro ně velké množství lehkých semen, rychlý růst a také mizerná konkurenceschopnost), vznikají řídké nezapojené trávníky. Ty postupně houstnou, ubývá konkurenčně málo zdatných druhů a nahrazuje je několik dominantních druhů rostlin. V další fázi se začínají prosazovat i keře - zprvu stejně nesměle jako první byliny a trávy, postupně však porost křovin houstně a zapojuje se v neprostupnou džungli. Velkolepého finále přeměny holé plochy v „divočinu“ se pak účastní i stromy - opět se opakuje scénář prvních nesmělých kolonistů (například bříz) a po tomto osmělení se plocha postupně mění v zapojený hustý les. Každá z fází sukcese má své vlastní specialisty z řad rostlin i živočichů. Některé druhy se prosadí pouze na jejím počátku, kdy je konkurence ostatních druhů ještě malá, jiné dávají přednost pozdějším fázím (třeba ptačí druhy vázané na křoviny) a lesní druhy si samozřejmě počkají nejdéle.

Popsané schéma je jen ukázkou toho, jak se vyvíjí plochy zbavené vegetačního krytu a ponechané přirozenému vývoji. Sukcese sama je však vždy originál - jak rychlé budou změny a jakým směrem se vydá, závisí na mnoha faktorech, jako jsou zdroje semen v okolí, množství živin v půdě atd.

Sukcese byla v minulosti vlastně jediným předmětem ochrany v chráněných územích, preferován byl „samovolný vývoj“ a sledovaly se „přirozené procesy“. Dnes je sukcese v oblastech, které člověk dlouhodobě ovlivňoval (v případě Pálavy jsou to tisíce let) úhlavním nepřítelem zachování biologické pestrosti území.

Disturbance = narušení; dočasná změna obvyklých podmínek, působící významné změny v ekosystému

Disturbance mohou mít mnoho podob - liší se rozsahem, intenzitou nebo třeba původcem narušení (vichřice, požár, pratur, kůrovec, člověk s kosou nebo člověk s granátem). Jedno ale mají společné - brzdí sukcesi. Intenzivní disturbance, jako například výbuch sopky, odstraní ze svého okolí téměř vše živé a sukcese na postižených plochách začíná od nuly. Pokud bychom vyloučili veškeré disturbance, časem by většinu střední Evropy pokrýl les. Disturbance ovšem nejsou nic nepřirozeného, nejedná se o vynález člověka. Byly tu vždy a udržovaly přírodu rozmanitou tím, že brzdily (a někdy zcela blokovaly) sukcesi a umožňovaly přežití i druhům, které dávaly přednost jinému prostředí, než je les.

Vojenské výcvikové prostory - z nechtěného daru zářivým klenotem

Vojenské výcvikové prostory představují v mnoha ohledech specifické prostředí. Byly od svého založení vyloučeny z běžného užívání, veřejnost do nich měla vstup buďto zakázaný, nebo alespoň striktně omezený. Většina z nich vznikla krátce po druhé světové válce a unikly tak běsnění násilné kolektivizace, scelování pozemků a živelné aplikace pesticidů a hnojiv. Nešlo přitom o zanedbatelné plochy - ještě nedávno zaujímaly různé vojensky využívané pozemky 1,6% rozlohy státu. Kromě několika velkých vojenských újezdů byly u téměř každého města menší vojenská cvičiště, využívaná místními posádkami k různým účelům.

Vlastní činnost vojáků představovala další specifický prvek, s běžným hospodařením v okolní krajině nesrovnatelný. Z biologického pohledu šlo o vcelku pravidelné, ale pomístní disturbance (viz rámeček) pojezdem vojenskou technikou, budováním zákopů, střelbami ostrou municí či cíleným nebo nezamýšleným vznikem požárů. Zatímco hospodaření v okolní krajině směřovalo k unifikaci prostředí snad ve všech myslitelných aspektech, činnost vojáků na cvičištích byla pravým opakem. Výsledkem různorodé činnosti vojska byla pestře „zdevastovaná“ příroda, nezatížená socialistickým zprůměrněním zemědělské produkce (vnímání polí a lesů jako pouhých „fabrik“ na biopaliva a dřevo nakonec přetrvává dodnes).

V devadesátých letech byla řada „cvičáků“ armádou opuštěna a biologové měli poprvé možnost území

Plochy na kterých došlo k požáru velmi rychle ožívají a jsou osidlovány především druhy vázanými na raná sukcesní stádia.

důkladněji prozkoumat. Očekávala se zpusťovaná krajina, promořená ropnými látkami - dědictví spíše nechtěné než vítané. Někde tomu tak skutečně bylo, zvláště v územích, kde dlouhodobě „hospodařila“ sovětská vojska. Udává se, že v bývalém VPP Ralsko zůstalo po Sovětech v půdě přes 2500 tun kerosinu (leteckého paliva). Počáteční odhady nákladů na sanaci vojenských prostorů tak dosahovaly astronomických hodnot.

Naštěstí se ukázalo, že situace není zdaleka tak katastrofální, jak se na první pohled zdálo. Naopak, přírodovědci různých oborů postupně odhalovali v opuštěných vojenských prostorech klenot netušené hodnoty. Časem přibývalo zpráv o druhovém bohatství vojenských prostorů, do nedávné „terra prohibita“ se vydávali botanici, entomologové, ornitologové a obvykle neodcházeli zklamání. První

systematický průzkum, srovnávající různé opuštěné vojenské prostory z hlediska výskytu vyšších rostlin, ptáků, rovnokřídlých (např. kobylky, saranče) a denních motýlů, probíhal v letech 2008 - 2010. Projekt zaštiťovala organizace Daphne, občanské sdružení HUTUR a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a nesl název „Opuštěné vojenské prostory jako refugia biodiverzity v současné krajině“. Data byla sbírána v celkem 41 nejzachovalejších armádou opuštěných cvičištích po celé ČR. Byly mezi nimi i dvě lokality z blízkosti Mikulova - vojenská cvičiště, označovaná jako cvičiště A a cvičiště B (dnes již PP Na cvičišti).

Výsledky průzkumu denních motýlů ukázaly např. to, že průměrné druhové bohatství této skupiny hmyzu v opuštěných vojenských prostorech činilo 49 druhů. Když se stejnou metodikou srovnávalo druhové bohatství národních přírodních rezervací (NPR) a národních přírodních památek (NPP) v ČR, došli vědci k průměrnému počtu 37 druhů. Průměrný opuštěný cvičák tedy hostil o 12 druhů denních motýlů víc než průměrná NPR/NPP.

Možné vysvětlení tohoto zdánlivého paradoxu tkví v oněch dvou termínech, které jsme se pokusili vysvětlit

výše - sukcese a disturbance. V rezervacích se současná ochrana přírody snaží sukcesí pouze blokovat v jednom, byť ochranně nejvhodnějším, stádiu pomocí nepříliš pestré palety managementových opatření (převažuje sečení, v mnohem menší míře se uplatňuje pastva...a tím to vlastně končí). Výsledkem bývá opět poměrně unifikované prostředí, které může hostit pouze druhy, kterým tento konkrétní stav prostředí vyhovuje.

„Cvičáky“ nabízejí široké spektrum sukcesních stádií od holé nebo jen spoře zarostlé půdy, přes rozvolněné a zapojené křoviny až po les a to na poměrně malé ploše. Vedle sebe tak mohlo žít mnoho druhů s vazbou na různě „staré“ biotopy. V současnosti patří mezi nejohroženější organismy ty, které vyžadují raná stadia sukcese (holou nebo jen řídkou zarostlou půdu). Z volné krajiny je vytlačeno především intenzivní zemědělství se stále rostoucím množstvím agrochemikálií, z rezervací pak unifikovaná péče, spočívající pouze v blokování sukcese. Není tak divu, že nacházejí poslední útočiště právě na stanovištích, jako jsou lomy, pískovny nebo právě vojenské prostory.

Ukazuje se, že běžné způsoby údržby v krajině chráněných i nechráněných území nejsou s to udržet celou šíři biodiverzity, kterou zachovaly předchozí generace rozmanitým využíváním drobnozrné mozaiky pastvin, políček, sadů, mezí, lůmků, hliníků či pískoven. Tyto prvky z naší krajiny buď téměř anebo úplně zmizely (meze, lůvky, obecní pastviny) nebo se slily v obrovské jednotvárné plochy (nedozírné lány řepky či kukuřice, obří těžební prostory, rozsáhlé intenzivní sady...).

Příroda v PP Na cvičišti

Botanicky není území PP Na cvičišti nijak zvlášť významné - nalezeny byly pouze tři chráněné druhy – hlaváček jarní (*Adonis vernalis*), kozineč vičencovitý (*Astragalus onobrychis*) a poměrně běžná orchidej okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*). Ovšem vyskytují se zde i další zajímavé, byť nechráněné, druhy rostlin s vazbou na narušované plochy. Mezi ně patří hlaváček letní (*Adonis aestivalis*) nebo čistec roční (*Stachys annua*). Tyto druhy byly v minulosti početné např. na okrajích polí a podél polních cest. Nutno

hlaváček letní
(*Adonis aestivalis*)

violka chlupatá
(*Viola hirta*)

dodat, že i ruderální druhy, jako jsou pcháče a bodláky, mají v přírodě svou nezastupitelnou roli především jako zdroje nektaru pro mnoho druhů motýlů a blanokřídlého hmyzu nebo jako živné rostliny řady tesaříků nebo nosatcovitých brouků, kteří kromě přítomnosti živné rostliny potřebují ke zdárnému vývoji i to, aby nerostla v hustém zápoji jiných bylin nebo trav.

Ze zoologického hlediska je území mnohem pestřejší a zajímavější. O nesporném významu území pro živočichy svědčí mimo jiné i více než čtyři desítky zvláště chráněných druhů, které se zde podařilo dosud nalézt (a tento počet jistě není konečný). Mezi nejvýznamnější patří zástupci bezobratlých. Kromě na celé Pálavě běžných otakárků, o. fenyklového (*Papilio machaon*) i o. ovocného (*Iphiclides podalirius*), svižníků (*Cicindela* sp.) či prskavců (*Brachinus* sp.) se můžeme v PP setkat i s druhy, které se zde vyskytují ve velmi početných populacích, bohatších než kdekoli jinde na Pálavě (a v jednom případě i bohatších než kdekoli jinde v ČR).

bourovec trnkový - housenky
(*Eriogaster catax*)

ploskočelka pospolná
(*Lasioglossum marginatum*)

Patrně nejbohatší populaci v rámci ČR zde má silně ohrožený a celoevropsky chráněný noční motýl bourovec trnkový (*Eriogaster catax*). Jeho housenky si na hlozích a trnkách budují z hedvábí společná hnízda, ve kterých přečkávají chladnější nebo deštivá období. Teprve v pozdější fázi svého vývoje hnízda trvale opouštějí a vydávají se za potravou každá „na vlastní pěst“. Motýli se líhnou na podzim, nepřijímají potravu a jejich jediným úkolem je najít si co nejdříve partnera a počít novou generaci. Samičky bourovce vyhledávají pro kladení vajíček keřky nízké, osluněné a v zástřežení. Sukcese směrem k zapojeným křovinám tak tomuto druhu rozhodně neprospívá. Na osluněné okraje křovin a lesa jsou vázáni i další motýli, jako např. ostruháček kapincový (*Satyrrium acaciae*) nebo okáč ovsový (*Minois dryas*).

Plošky zcela obnažené písčité půdy využívají kromě zmíněných svižníků také mnohé druhy blanokřídlého hmyzu. Na jaře jsou okraje cest v PP doslova posety kupkami vyhrabané půdy. To je známka aktivity samotářských vosiček a včel, hnízdicích v zemi. Mezi nejnapadnější „stavby“ patří hnízda ploskočelky

pospolné (*Lasioglossum marginatum*). Tato ohrožená včela sice patří mezi samotářské, vyvinul se u ní ale pozoruhodný systém rozmnožování, který ji posouvá mnohem blíže tzv. společenským blanokřídlym (kam patří např. včela medonosná nebo mravenci). Kolonie ploskoček dosahují v PP Na cvičišti mimořádných početností. Jejich hnízda jsou často parazitována např. vosičkami kodulkami hlavatými (*Myrmilla calva*), jejichž samičky připomínají mravence nejen velikostí, ale také tvarem těla a zbarvením. Samička kodulky prohledává hnízda včel a narazí-li v hnízdě na dorostlou larvu či kuklu, vpraví do ní sekret, brzdící její další vývoj a uloží na ni své vajíčko. Larva nebo kukla ploskočelky (s pozastaveným vývojem) pak slouží larvě kodulky jako potrava. V hnízdech blanokřídlych neparazitují pouze jiní zástupci tohoto hmyzího řádu. Navštěvují je i parazité z řad dvoukřídlych nebo také zvláštní brouci - majky. Jim jsme věnovali v e-vestníku už několik příspěvků (pojednávajících o jejich zvláštním vývoji či jedovatosti). Z PP Na cvičišti jsou dosud známé tři druhy majek - běžně se tu setkáme s majkou obecnou (*Meloe proscarabaeus*) či majkou *Meloe decorus*, vzácnější je majka fialová (*Meloe violaceus*), vázaná na vlhčí, spíše lesní, biotopy. Z dalších brouků s vazbou na řídké trávníky či obnažený substrát lze jmenovat některé nosatce - např. klikoroha *Liparus coronatus* nebo stále vzácnější rýhonosce z tribu *Cleonini*. Typickým zástupcem obnažených písčitých půd je poterník písečný (*Opatrum sabulosum*), v okolí nor lišek a jiných velkých savců můžeme na výhrabech potkat velkého smrtníka *Blaps lethifera*. Holou půdu využívají ke slunění mnozí motýli (např. velcí okáči nebo ubývající modrásek jetelový – *Polyommatus bellargus*) či saranče ke kladení vajíček.

chrobák pečlivý
(*Copris lunaris*)

klikoroh
(*Liparus coronatus*)

Vzrostlé dřeviny měkkého luhu (vrby a topoly) zase poskytují ideální prostředí pro vývoj hmyzu, vázaného na dřeviny. V PP Na cvičišti jsou zastoupeni hned několika zvláště chráněnými druhy – jedná se např. o lesáka rumělkového (*Cucujus cinnaberinus*) či na dutiny listnatých stromů vázané zdobence měnlivého (*Gnorimus variabilis*) a zlatohlávka skvostného (*Cetonischema aeruginosa*).

Za vznikem dašího, zcela specifického prostředí stojí stáda pasoucích se ovcí a koz (a taky jednoho

kozlíček hnědý
(*Dorcadion fulvum*)

chrobák vrubounovitý
(*Sisyphus schaefferi*)

oslíka a krávy). Tím prostředím jsou hromádky trusu. Ty využívají tzv. koprofágní brouci. Zdejší společenstvo „hovniválů“ těží i z blízkosti obory Bulhary, jedné z nejvýznamnějších lokalit těchto brouků u nás. Pozornost si zasluhuje především hojný výskyt chráněného, kriticky ohroženého chrobáka pečlivého (*Copris lunaris*), brouka s mimořádně rozvinutými rodičovskými instinkty. Oba rodiče napřed vyhloubí rozsáhlou komoru, do které pak společně nanosí dostatečné množství trusu, které pak samička vytvaruje do podoby několika hrušek, na jejichž vrchol uloží po jednom vajíčku. Tyto hrušky pak opečovává - zbavuje je plísní, ucpává praskliny, chrání hnízdo před nevídanými vetřelci a kontroluje stav larev (komunikují spolu pomocí zvuků – stridulace). Když se larva přestane ozývat, samička rozebere její hrušku a materiálem z ní přilepší přeživším larvičkám. Samička zůstává s potomky až do jejich vylíhnutí a společně pak opouští hnízdní komůrku. Dalšími vzácnými druhy jsou rovněž kriticky ohrožený (dle Červeného seznamu bezobratlých ČR) chrobák *Euoniticellus fulvus* nebo vzácný lejnožrout *Onthophagus illyricus* s obřími „býčímí“ rohy na hlavě.

Průzkum ornitofauny zjistil na území PP Na cvičišti 40 druhů ptáků. Převažují druhy vázané na křoviny. Mezi ochránářsky významné patří zejména tuhýk obecný (*Lanius collurio*) a strnad luční (*Miliaria calandra*), preferující nelesní biotopy s roztroušenými keři a také pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*), která dává přednost zapojeným křovinám (podobně jako mnoho dalších pěnic). Daleko vzácnější je zde bramborníček černohlavý (*Saxicola rubicola*), vázaný svým výskytem na ranější stadia sukcese, podobně jako ubývající skřivan polní (*Alauda arvensis*). Za potravou sem ze sousední obory zalétá včelojed lesní (*Pernis apivorus*), který se, navzdory českému jménu, specializuje na larvy a dospělce vos hnízdících v zemi. V dutinách vzrostlých stromů zde hnízdí strakapoud velký (*Dendrocopos major*) nebo krutihlav obecný (*Jynx torquilla*). Zaznamenán byl i výskyt moudivláčka lužního (*Remiz pendulinus*), který si staví zajímavá hnízda, zavěšená ve větvích stromů. Hnízdí zde také vхла pestrá (*Merops apiaster*) a dudek chocholatý (*Upupa epops*).

Z obojživelníků jsou zde přítomny druhy vykazující menší vazbu na vodní prostředí - skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), ropucha zelená (*Bufo viridis*) a r. obecná (*Bufo bufo*). Plazy zastupuje kromě běžné ještěrky obecné (*Lacerta agilis*) také vzácnější slepýš křehký (*Anguis fragilis*) a užovka hladká (*Coronella austriaca*), živící se převážně ještěrkami.

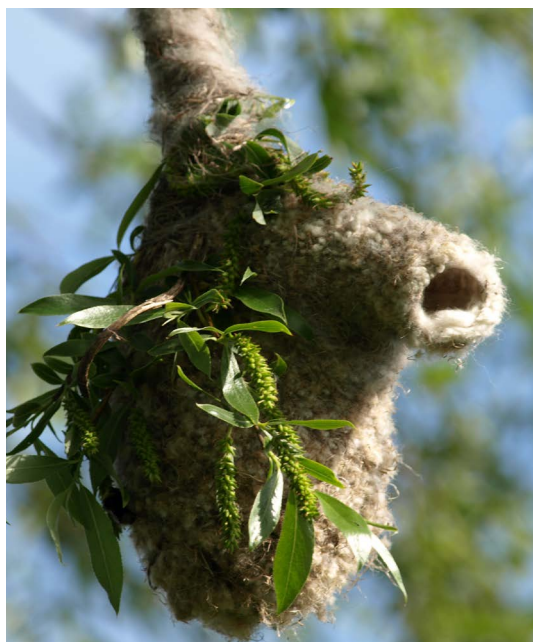

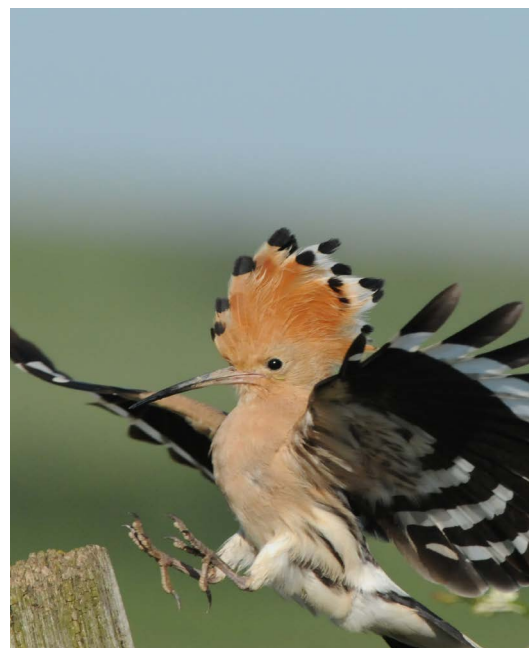
pěnice vlašská
(*Sylvia nisoria*)

ťuhýk obecný
(*Lanius collurio*)

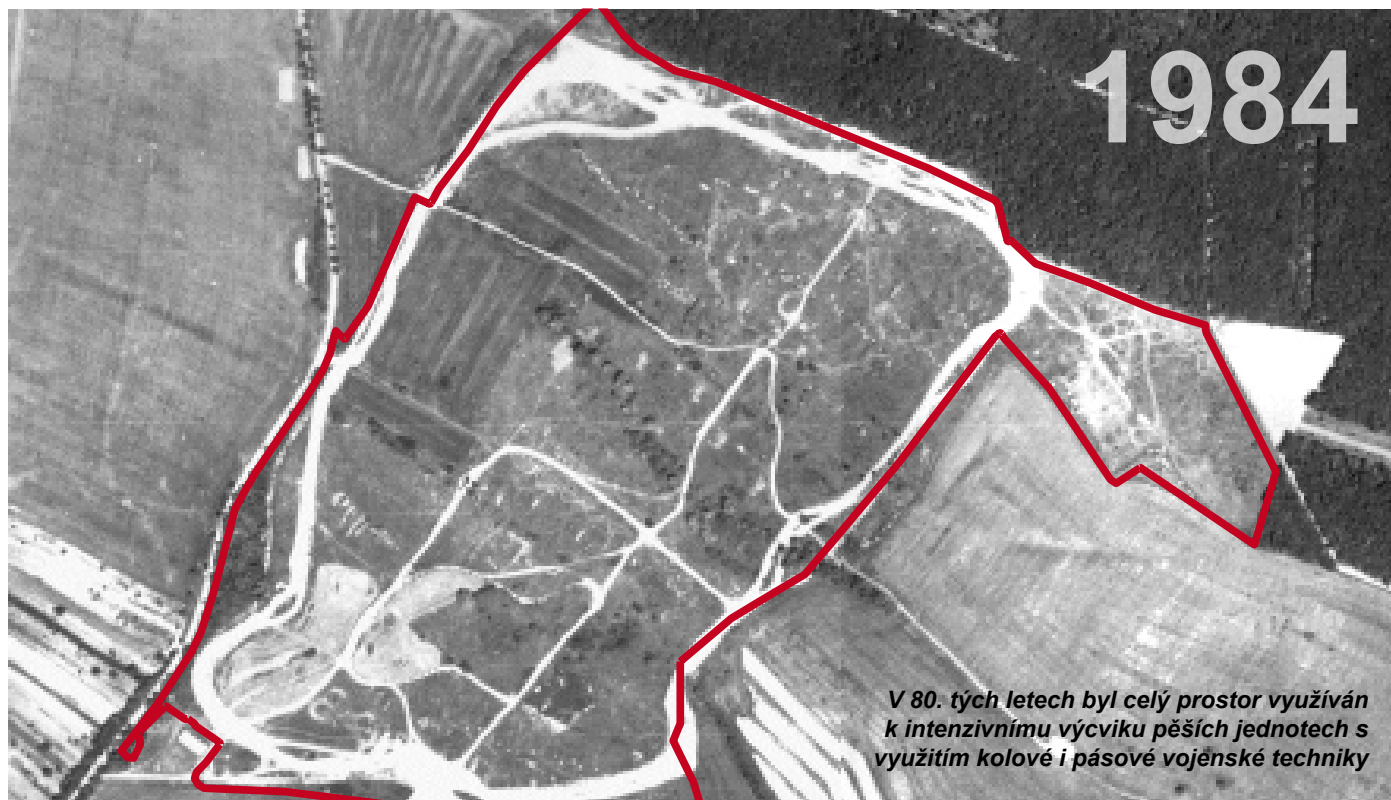

moudivláček lužní - hnízdo
(*Remiz pendulinus*)

dudek chocholatý
(*Upupa epops*)

Historie využívání území armádou v 2. pol. 20. stol.

Aby si čtenáři e-Věstníku mohli udělat představu o tom, jak bylo cvičiště využíváno v době, kdy zde armáda intenzivně cvičila, požádali jsme o stručnou charakteristiku pana plk. gšt. v.v. Ing. Oto Vejmelku, který v osmdesátých letech odpovídal za budování a údržbu všech cvičišť mikulovské posádky. Tímto mu děkujeme za poskytnutí následujícího textu.

Cvičiště „B“ bylo využíváno pro taktický výcvik jednotlivce a malých jednotek bez techniky i s technikou. Při nacvičování obranných činností šlo zejména o budování okopů pro jednotlivce, zákopů pro jednotku (družstvo) a okopy pro bojovou techniku (BVP i tanky). Po ukončení výcviku byl terén uváděn do původního stavu. Při nácvičování útočných činností šlo o procvičování poslední fáze útoku, tedy rozvinutí do bojové sestavy, sesednutí mechanizované jednotky z bojových vozidel a pěší útok na imitovaného protivníka. Bojová vozidla manévrovala za pěší sestavou. Jednalo se o 3 až 9 BVP a až 7 tanků. Kromě vševojskových jednotek využívaly cvičiště jednotky logistiky. Procvičovaly přesuny, rozvinování, zaujetí prostorů, které se částečně budovaly. Cvičily s kolovou technikou typu PV3S a Tatra. V době budování řídičského cvičiště „A“ bylo cvičiště „B“ víc než 4 roky (1979-1983) využíváno k výcviku v řízení bojových vozidel řidičů jednotek ve dne i v noci, hlavně nových řidičů BVP v poddůstojnické škole. Výcvik probíhal ve všech ročních obdobích. Méně intenzivní byl v době provádění základního výcviku nováčků (tzv. přijímače) na jaře (duben – květen) a na podzim (říjen – listopad). Ve stejné době byla prováděna příprava techniky na sezónní provoz (tzv. přechody na letní a zimní provoz) a po tuto dobu bylo omezeno používání techniky. Současně s tím probíhala také jarní a podzimní údržba posádkové výcvikové učební základny včetně taktického cvičiště, po dobu které bylo její využití velmi omezeno.

Intenzivní výcvik s pásovou technikou probíhal od druhé poloviny roku 1979, kdy byly kolové obrněné transportéry nahrazeny bojovými vozidly pěchoty BVP-1 a byl zahájen výcvik v poddůstojnické škole řidičů BVP. Následujících 15 let bylo cvičiště pravidelně intenzivně rozježděno. Od roku 1995 začalo snižování počtů, reorganizace útvarů a jednotek na menší celky, následovala redislokace „bojového“ útvaru do Hranic na Moravě, pak zrušení výcvikového útvaru a nakonec úplné zrušení vojska v Mikulově.

Veškerou výše uvedenou činností bylo způsobováno narušování půdy a destrukce vegetace. V rámci údržby byl upravován terén (i s využitím zemních strojů) a byly odstraňovány nálety a příliš rozrostlé křoviny. Při taktickém výcviku byl používán imitační materiál (výbušky, dýmovnice, různé typy signálních nábojů). I při dodržení všech zásad a bezpečnostních opatření občas docházelo, (zejména v období sucha) k lokálním, omezeným vzplanutím suché trávy, které bylo jednotkami likvidováno. K rozsáhlejšímu požáru nedošlo. Házení ostrých ručních granátů se na cvičišti neprovádělo, neboť to nebylo povoleno.

Bojová vozidla pěchoty BVP-1 při výcviku

Jak bude probíhat péče o území v příštích letech?

Jak již bylo zmíněno v předchozích textech, cílem ochrany tohoto území je zachování pestré mozaiky biotopů s převahou bezlesí a současně zajištění dostatečné rozlohy ploch v raných stádiích sukcese. Po vyhlášení lokality přírodní památkou se péče o území začala řídit pravidly, která jsou stanovena ve schváleném plánu péče na období 2016-2021. V rámci prováděných opatření, která jsou v tomto plánu uvedena, se předpokládá postupné rozšiřování ploch obhospodařovaných pastvou částečnou redukcí dřevin nejzapojenějších porostů křovin především v severní části území. V následujících letech tedy bude docházet k postupnému prořezávání stromových a keřových porostů.

Plochy bez porostů dřevin budou udržovány tak jako doposud pastvou, případně sečením. Na vytipovaných plochách pak budou navíc prováděna tzv. speciální opatření, mezi které patří pojezdy terénních automobilů, pásových vozidel nebo strhávání svrchní vrstvy půdy pomocí buldozeru. Na některých místech bude za příhodného počasí probíhat řízené vypalování trávy a keřových porostů. Plánováno je také vytvoření mělkých tůní, které budou udržovány v rané fázi sukcese občasnými průjezdy techniky.

Věříme, že plánovaná péče přinese své ovoce a na území PP Na cvičišti se brzy dočkáme dalších nálezů vzácných druhů organismů.

Na jaře 2016 se na území PP Na cvičišti páslo stádo čítající přibližně 80 ks ovcí a koz.

Správa CHKO Pálava uzavřela dohodu se Šumavským motoklubem, jehož členové svými terénními vozy nahrazují vojenskou techniku, která se zde dříve pohybovala.

Vážení čtenáři,

tento informační materiál nepravidelně vydává Správa Chráněné krajinné oblasti Pálava, která je jedním z organizačních útvarů Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Na Vaše dotazy, týkající informací zveřejněných v tomto e-Věstníku nebo jakékoliv jiné otázky, související s činností naší organizace, Vám rádi odpovíme.

e-vestnik.palava@nature.cz

Pro přihlášení nebo odhlášení odběru e-Věstníku můžete využít výše uvedenou e-mailovou adresu.

